

פרוטוקול מס' 217
מישיבת ועדת הכלכלה
מיום רביעי, ח' בשבט, התשנ"ח (4 בפברואר, 1998) שעה 09:00

הנוכחים:

חברי הוועדה:
אבי יחזקאל - היו"ר
אפי אושעיה
מיכה גולדמן
אלי גולדשמידט
צבי הנדל
אליעזר זנדברג
שלום שמחון

מזמנים:

דליה הראל
יחזקאל זרוקמן - הממונה על הנפט, המשרד לתשתיות לאומיות
אברהם הונגשטיין - סגן הממונה על הנפט
אלי ארום - דובר, מכון הנפט
רון חדש - אג"ת, משרד האוצר
חיים פליגלמן - "לפידות"
ד"ר אלי רוזנברג - "אבנר נפט וגז בע"מ"
ד"ר דוד כהן - "אבנר נפט וגז בע"מ"
יואל פישר - "אבג'ק"
יוסי לוי - "נפטא", "ישרמקו", "חנ"ל"
נגה בן-דוד - דירקטור, "גבעות עולם"
טוביה לוסקין - דירקטור וגיאולוג "גבעות עולם"
שוקה פולקמן - גיאולוג
איתן איזנברג - "רציו"
רונית הראל - סגנית מנכ"ל המחלקה הכלכלית, הבורסה
שמעון וייס - יו"ר הרשות לניירות ערך

יועצת משפטית לוועדה: אתי בנדלר

מנהלת הוועדה: לאה ורון

קצרנית: לאה קיקיון

סדר היום:
1. הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 11)
התשנ"ח - 1998 בדבר שעור המס על ויתור על מכסות-
בקשה לדיון מחדש

2. חיפושי נפט בישראל

1. הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצוא ושיווק) (תיקון מס' 11)
(שיעור המס בשל ויתור על מכסה) התשנ"ח, 1998

היו"ר אבי יחזקאל:

אני פותח את הישיבה בנושא הצעת חוק המועצה לענף הלול. לפי התקנון, בכל מקרה שיש רוב בוועדה, הדורש לדון מחדש בהחלטה שנתקבלה בוועדה, וטרם הונחה על שולחן הכנסת, יש לדון מחדש בעניין שהוחלט עליו.

אני קורא את מכתבו של סגן ראש הממשלה, שר החקלאות ופיתוח הכפר: "ליושב ראש ועדת הכלכלה. בהתאם לסעיף 110 לתקנון הכנסת, אני מבקש לקיים דיון מחדש בהצעת החוק" כפי שקראתי בפתיחה, ואני מבקש לקיים הצבעה האם לקיים דיון מחדש. מי בעד לקיים דיון מחדש? מי נגד?

4 נגד, 1 בעד. הוחלט לא לקיים דיון מחדש. תודה רבה, הישיבה ננעלה.

2. חיפושי נפט בישראלהיו"ר אבי יחזקאל:

אני פותח את ישיבת הוועדה בנושא חיפושי נפט בישראל. הנושא הזה מלווה אותנו לא מעט שנים. התחושה היא שהמוזמנים הם מכרים ותיקים. שימשתי פעם כדירקטור בחנ"ל.

הסוגייה שעומדת לפנינו היום היא - אנו בשנת החמישים למדינת ישראל. איפה הנפט? אני מציע שנשמע סקירה ראשונית. יהיה בוודאי גם דיון בכנסת.

יחזקאל דרוקמן:

אני הממונה על ענייני הנפט במשרד התשתיות. כל עמיתי למקצוע מכירים את הנושא היטב. אפרוס כאן מפה של חיפושי הנפט במדינת ישראל, ואסקור, ברשותך את הנושא.

הצריכה בארץ היום היא 60 מיליון חביות נפט בשנה. ההפקה בשנת 97 היתה של קרוב ל-100 אלף חביות לכל השנה, וכמספר הזה- של גז. סך הכל, שווה ערך של 200 אלף חביות נפט לכל השנה.

היו"ר אבי יחזקאל:

מה היה בשנים הקודמות? חשוב לדעת האם זו היתה שנה פורייה או ממוצעת.

יחזקאל דרוקמן:

שלחתי על כך חומר רקע. ניתן לראות בגרף ששיא התפוקה היה ב-1965, עם תפוקה של מיליון וארבע מאות אלף חביות. מבחינת תפוקת הגז- השיא היה בשנת 1969.

היו"ר אבי יחזקאל:

מה המגמה לגבי עשר השנים האחרונות?

יחזקאל דרוקמן:

העקומה דועכת, ואנו עומדים בסביבות מאה חביות נפט בממוצע.

היו"ר אבי יחזקאל:

מאה אלף חביות נפט בממוצע, בעשר השנים האחרונות, ומאה אלף חביות גז, מסך צריכה של 60 מיליון חביות לשנה בישראל.

יחזקאל דרוקמן:

התפוקה המקומית מספיקה בערך ליום אחד של צריכה. בשטח המדינה הופקו עד היום 17 מיליון חביות נפט, וגז, בשווה ערך של- 11.7 מיליון חביות נפט.

היו"ר אבי יחזקאל:

הייתי מציע שנתייחס לנפט, ואם תרצה מאוחר יותר- נדבר על הגז.

יחזקאל דרוקמן:

אצלנו זה הולך יחד. כאשר מכמתים את זה, מגיעים לסכום של 450 מיליון דולר, אולי יותר- תלוי מה מחירה של חבית נפט.

חצי מיליארד דולר הרווחנו מהפקת הנפט המקומי, בכל השנים בהם הופק נפט, מאז שנת 56.

דוד כהן:

יותר ממה שהשקיעו בחיפושי נפט.

היו"ר אבי יחזקאל:

נעסוק גם בזה. בסופו של דבר, ברמה של תוצאות, אנו אומרים שבעשר השנים האחרונות היו צריכים להיות, מבחינת צריכה- 600 מיליון חביות, והופקו בערך כמיליון חביות נפט. 1 ל- 60 זה היחס, תמיד.

יחזקאל דרוקמן:

אלה הנתונים בעבר ובהווה. כעת נעבור להערכות. הנושא מטופל על ידי מדעני האדמה- גיאולוגים ופיזיקאים שעושים ועשו עבודות. המכון עדין קיים, אך הוא לא הגורם הבלעדי. בתוך הקבוצה שלפניך יש אנשי מקצוע שמובילים את החיפושים. ההערכות של המומחים מדברות על 5 עד 5.5 מיליארד טון של פוטנציאל אפשרי in place, כלומר- באדמה. אין זה אומר שניתן להפיק את זה. אפשר להפיק, בדרך כלל כשליש מהכמות הזאת.

יוסי לוי:

תכפיל את זה בשבע, כדי להגיע למספר החביות.

יחזקאל דרוקמן:

סליחה, טעיתי. דיברתי על 5 מיליארד חביות.

היו"ר אבי יחזקאל:

הוא אופטימיסט. ענף הנפט מחייב אופטימיזם. בעיקרון: 5 מיליארד חביות פוטנציאל, ו- 1.5 חביות שניתנות למימוש.

יחזקאל דרוקמן:

אתם רואים על המפה את החלוקה האזורית. בחלוקה גסה אנו מדברים על 2.1 עד 2.7 מיליארד חביות פוטנציאליות בים, במדף היבשת ובמים העמוקים. במבנים עמוקים

בשטח היבשתי של מדינת ישראל, שמחייבים קידוח לעומק רב, מדובר על 2.4 מיליארד. באזור בקע ים המלח אנו מעריכים את הפוטנציאל ב- 500 מיליון חביות. סך הכל 5-5.5 מיליארד חביות.

אליעזר זנדברג:

אתה אומר ששליש מזה אפשר להפיק. האם זה מתחלק באופן שווה בכל המקומות?

יחזקאל זרוקמן:

כן. ההערכה היא *in place*, כלומר: בתוך השכבות נמצאת כמות כזו. בהפקה, חלק גדול מהנפט נשאר בתוך הסלע.

היו"ר אבי יחזקאל:

כלומר, המספר הוא 5 מיליארד *in place*. הנתון שלך הוא חלוקה גיאוגרפית-אזורית, *in place*.

יחזקאל זרוקמן:

כן.

היו"ר אבי יחזקאל:

אנו מגיעים כעת לשאלה - למה? הסבר לי למה במשך חמישים שנה, בכפוף לעובדה שכפי שנאמר ניתנו פחות משאבים לחיפושי נפט ממה שנמצא- למה לא הצליחו למצוא 1.5 מיליארד חביות נפט ב- 50 שנות קיומה של המדינה? זו שאלה שכולם יתייחסו אליה.

יחזקאל זרוקמן:

השאלה היא פשוטה, והתשובה עליה היא מורכבת. אני מניח שהתשובה היא, קודם כל, כי המקומות שחיפשנו בהם וריכזנו בהם את מירב המאמצים, יש בהם מעט מן הפוטנציאל הזה. חיפשנו במקומות בהם לא היה. מצאנו 17 מיליון חביות. זה מספר לא מבוטל, ועוד שווה ערך של 11 מיליון שווה ערך של גז. גם זה לא מבוטל. שטח המדינה הוא די קטן. לא חיפשנו בים כמעט בכלל. לפי המפה, השטח הפוטנציאלי לחיפושים בים הוא הרבה יותר גדול משטח היבשה, בו כן חיפשנו. הים פותח יותר מכפליים שטח, שבו לא חיפשנו. גם לא חיפשנו בקידוחים במבנים עמוקים, כי מטבע הדברים אלה הקידוחים היקרים. הנטייה האנושית היא ללכת קודם כל על הפתרון הפחות יקר.

היו"ר אבי יחזקאל:

כלומר- היה ידוע שמחפשים במקומות הלא-כל-כך נכונים?

יחזקאל זרוקמן:

בנושא החיפושים, החכמה נרכשת בדיעבד. אתה לא יודע שחיפשת במקום לא נכון עד שלא מצאת. כללי המשחק היו כללים נכונים. אנשי המקצוע פעלו בצורה מאד

מקצועית. מדובר בדורות של אנשים, מקומיים ומרחבי העולם. מיטב המומחים היו בארצנו ונתנו את חוות דעתם. ניתנה להם גם ההזדמנות לפעול לאורך מספר שנים, לאור הקונצפציות שהם פיתחו. נעשו מאמצים לפי כללי המשחק המקצועיים המקובלים, ואכן מצאו: את חלק, את ערד, ועוד כמה שדות קטנים.

אליעזר זנדברג:

הטכניקה לא השתנתה?

יחזקאל דרוקמן:

בחיפוש נפט, הטכניקות העיקריות של קדיחה לא השתנו. מה שהשתנה זו ההדמיה- היכולת שלנו להדמיה של הגיאומטריה בשכבות בתת-הקרקע, לעומקים גדולים. היכולת הזו השתפרה מאד.

אליעזר זנדברג:

האם יש שדות או מקומות שלא הייתם מסמנים אותם כפוטנציאל, ובעזרת יכולת ההדמיה המשופרת הם מסומנים עכשיו?

יחזקאל דרוקמן:

נכון.

היו"ר אבי יחזקאל:

בסופו של דבר, ברמה העקרונית, ידעו כבר אז, על חלוקה של אזורים.

יחזקאל דרוקמן:

יכולת ההדמיה, מה שנקרא- הסקרים הגיאופיזיים, שהם, באנלוגיה לרפואה, בדיקות ה - C.T, הטומוגרפיה הממוחשבת, היא היכולת של הגיאולוגים לדמות את הגיאומטריה של פנים הקרקע. היום יש טכניקות מאד משוכללות לכך.

היו"ר אבי יחזקאל:

אתה יכול לעשות הערכה כספית- כמה כספים הושקעו בסך הכל במשך חמישים שנות המדינה, מכל הכיוונים? הכוונה היא להשקעות פרטיות, יזמיות, בורסאיות וממשלתיות בחיפוש נפט.

יחזקאל דרוקמן:

ניסיתי לאמוד את המספר, כי ההשקעות קשות לכימות. האומדן הזהיר, לפי החישובים שדוקטור הוניגשטיין ואני ניסינו לערוך, הנתון עומד כל כ- 600 מיליון דולר. יהיה מי שיחלוק על כך, וזה מצביע על כך שאנחנו קצת בצד ההפסד, במכלול.

אליעזר זנדברג:

אני חייב לציין שלי זה נשמע מעט.

היו"ר אבי יחזקאל:

זו הערכת חסר.

יחזקאל דרוקמן:

אני לא חושב כך.

היו"ר אבי יחזקאל:

אתה אומר שההערכות הן בין 350 ל- 600 מיליון דולר.

יחזקאל דרוקמן:

אנחנו הגענו לאומדן של כ- 600 מיליון דולר. לא עשינו מחקר מדוקדק, כפי שזה מחייב.

יוסי לוי:

בוא נהיה יותר זהירים: סך כל ההשקעות היה שווה לסך התפוקה. בסדר.

היו"ר אבי יחזקאל:

אזוני ודאי מבין בעסקים ויודע, שלא משקיעים בדבר כדי לקבל בדיוק את אותה תפוקה. ברור. בסופו של דבר, ההשקעות בענף הנפט לא הוכיחו את עצמן, בלשון המעטה. האם ההגזרה הזו מוסכמת עליכם?

דוד כהן:

זה לא מדויק.

יחזקאל דרוקמן:

בסוגייה הזאת, לעניין רווח והפסד, אניע רוצה לחדד מעט את הדברים. ההשקעות בחיפושי נפט, יש בהם, כמובן, הימור גדול. מי שמצליח, מרוויח רווח גדול. מי שמפסיד- מפסיד הכל. יש לזכור זאת.

היו"ר אבי יחזקאל:

אני מוחק את ידך, אני רוצה לומר שעל סמך מה שהתברר, בחיפושי הנפט בישראל היה רק הימור גדול.

יחקאל זרוקמן:

חברת "לפידות" שהשקיעה כסף קטן בחיפושי הנפט, זכתה כמעט בכל הקופה- 17 מיליון חביות, כפול 20 דולר- 350 מיליון דולר. זה היה הרווח. כל האחרים, להוציא את "נפטא"- הפסידו.

היו"ר אבי יחזקאל:

את ההיסטוריה שלהם ניתן לשחזר. בעיקרון, אני מציע שנתקדם, ונסכם את הקטע הזה, בכך שנאמר שהושקעו כחצי מיליארד דולר בחיפושים, ופרי ההשקעה הם אותם חצי מיליארד דולר. מה שכל כלכלן בינוני יודע- ההשקעות לא נשאו את עצמן.

יחזקאל זרוקמן:

אני חושב שזה שייך לעבר. המומחים פתחו אזורים חדשים, שלא חיפשו בהם בעבר: הים, שהוא אזור חדש לחלוטין, מבחינת חיפושים. מעט מאד, יחסית, ידוע, ומעט מאד נקדח. מעט מאד קידוחים עמוקים נקדחו- כארבעה עד חמישה, והם יקרים. אנחנו עומדים בשתי החזיתות האלה בפני צרכים כספיים גדולים, מה שמקשה מאד על החיפושים באזורים האלה. האמצעים האלה קשים היום להשגה.

בסך הכל, בקופות של החברות, יש כ- 150 מיליון דולר, שנאספו בשוק ההון, בתקופות בהן השוק היה טוב ממה שהוא היום. זה מאפשר, להערכתך, פעילות לתקופה של שולש שנים, ולא יותר.

היו"ר אבי יחזקאל:

בוא ננסה לפרוט לפרוט את הדברים שאתה אומר. משנת 85, ועד עתה- נתגלו אזורים חדשים וטכנולוגיות חדשות. הגענו למצב שאנו "עם הפנים לים", ויש צורך בקידוחי עומק יקרים יותר. אתה יכול להגיד לי מהו קידוח עמוק, מה העלות שלו, מה הושקע ב- 10 השנים האחרונות בתחום הזה, ומה פרי ההשקעה בעניין הזה?

יחזקאל זרוקמן:

זה יהיה לי קצת קשה. הנתונים לא נמצאים אתי, ואוכל לומר רק בערך. בים נקדחו 3 וחצי קידוחים. היתה פאזה בשנות ה- 70 של כשישה קידוחים רדודים בים, והזכר לא הצליח. הפאזה השניה היתה 3 וחצי קידוחים, כאשר חצי הקידוח הוא קידוח שננטש, במהלך העבודה. בשניים מהקידוחים נמצא נפט. באחד מהם, הופעת הנפט היתה במטרים האחרונים של חור הקידוח, כאשר אסדת הקידוח לא היתה מיועדת לעומקים וללחצים כפי שהיו שם, נוצר קושי מאד גדול למצות את הממצאים. היתה הערכה של בין 800 ל- 3,000 חביות ליום.

היו"ר אבי יחזקאל:

למדתי שבענף חיפושי הנפט מדברים בעיקר על תהליכים. בוא נדבר על תוצאות. שלושה וחצי קידוחי עומק, מה העלות שלהם, ומה התוצאות?

יחזקאל זרוקמן:

העלות היא מאה מיליון דולר.

שוקה פולקמן:

אני מרכז את נושא האקספלורציה בחברת "ישראלמקו". ביים, מטבע הדברים, התמקדנו במבנים גדולים, בעבודות פוטנציאליות מאד גדולות, עם יכולת אגירה של כמויות גדולות, לעומת קטנות יותר ביבשה.

הקידוח הראשון שביצענו ביום, בשנת 90, גילה נפט. זו, כשלעצמה, עובדה חשובה. בשלושת הקידוחים ביים התגלה נפט. מהנתונים של שלושת הקידוחים אנו יודעים שיש נפט ביים, ויש לנו גם כיוון נכון יותר להמשך. אם אתה שואל אם יש הפקה מסחרית- הרי ידוע לך, שאין.

היו"ר אבי יחזקאל:

בעיקרון יש תקווה, יש מציאה, אבל אין הפקה.

שוקה פולקמן:

כן. אמנם אין הפקה מסחרית, אבל מבחינת מציאת הנפט, בשלושת המבנים הראשונים שקדחנו- זה דבר מאד חיובי ומאד מעודד, כשלעצמו. השאלה היא לא כמה מיליוני חביות יש במבנה זה או אחר. המבנים גדולים. מאד יכול להיות שבכל מבנה כזה יש כמות מאד גדולה של נפט. הבעיה היא יכולת ההפקה, בקצב שיהיה כלכלי. במלים אחרות, השאלה היא לא אם יש 300 מיליון חביות נפט באותו מאגר, או 200 מיליון חביות, או רק 100 מיליון, אלא מה קצב ההפקה - - -

היו"ר אבי יחזקאל:

עשינו כבר את האבחנה בין in place, ובפועל.

שוקה פולקמן:

לא, לא. יש פה גורם נוסף שלא דובר עליו, והוא קצב ההפקה, כלומר- גודל הברז. כמה חביות אפשר להפיק מקידוח בודד. אם קידוח בודד עולה 20 מיליון דולר, ואתה יכול להפיק ממנו רק אלף חביות ביום, אז הוא לא יהיה כלכלי. הוא לעולם לא יצדיק את מחירו. אם הוא יצליח להפיק 3,000 או 4,000 חביות ליום, אז הוא כן יהיה כלכלי.

היו"ר אבי יחזקאל:

אתה אומר שבקידוח שנמצא נפט היתה בעיה לפי שאלת יכולת ההפקה.

שוקה פולקמן:

הקידוח הראשון שמצאנו בו נפט היה מול אשדוד, בשנת 90. זה היה קידוח שהצית את הדמיון ואת החלומות הגדולים. יצא שם נפט באיכות טובה מאד, וכנראה בכמויות לא קטנות. זה היה קידוח ראשון שקדחנו ביים לעומקים כאלה. נתקלנו הלחצים גבוהים, בטמפרטורות גבוהות, והציוד לא התאים. השענו את הקידוח, לא נטשנו אותו. אנחנו מתכננים לחזור לאותו קידוח, להעמיק אותו במעט, ולשפר את יכולת ההפקה. אם נצליח בכך, ונעלה מ- 800 חביות ל- 3,000 או 4,000 חביות - - -

אליעזר זנדברג:

יודעים שיש שם נפט, יש את כל הנתונים, עברו שבע או שמונה שנים. למה העיכוב?

שוקה פולקמן:

זו שאלה טובה, שאלת מפתח.

יוסי לוי:

אני אענה עליה. מאז הקידוח הזה עשינו עוד שני קידוחים. רצינו למפות את הפוטנציאל הקיים בים. אחרי שלושת הקידוחים האלה הגענו למסקנה שאנו רוצים להעמיק את קידוח 2, מול אשדוד. זה יכול להיות כלכלי מאד.

הבעיה היא שבשנת 94, כאשר משרד התשתיות חידש את הרשיון שלנו לתקופה נוספת של 3-4 שנים, נקבעו על ידי משרד הביטחון תנאים, שבעצם אי אפשר לבצע קידוחים בים. התנאים הללו מגבילים בצורה כזו שאף גורם לא יכול לבצע קידוח בים התיכון. אנחנו נמצאים במגע עם משרד הביטחון במשך שלוש שנים, על מנת לבטל את רוע הגזירה. ניסינו לבטל את ההגבלות, ולא הצלחנו, לצערי. הגענו למצב שכמעט וחתמנו על הסכמים לבצע את ההעמקה - - -

היו"ר אבי יחזקאל:

אתה אומר שיש לנו בעיות לא רק כי יש צורך באיכות קידוח, קידוחים עמוקים, ועלות גבוהה, אלא גם בעיות שקשורות לגורמי הביטחון.

יוסי לוי:

עד שגילינו, וניסינו לחזור לים ולהמשיך את תכנית העבודה שלנו, ויש לנו מספיק משאבים לכך - - -

אליעזר זנדברג:

בשנת 90 משרד הביטחון לא אמר להם שיש בעיה.

יוסי לוי:

אבל ברגע שכבר גילינו, והיינו מוכנים לבצע את ההעמקה, ולחזור אליה - - -

היו"ר אבי יחזקאל:

המסקנה היא שבכל מקרה הם יצטרכו להתייחס אל פקטור הביטחון. יכול להיות שהם ימצאו עוד קידוח, במקום סביר נוסף - - -

אליעזר זנדברג:

זה נראה לי לגיטימי, אבל מוזר שבשנת 90 לא היו בעיות מעין אלה, וב- 94 יש.

יחזקאל דרוקמן:

יש לנו פה דוגמה של מאגר נפט קיים, במבנה מאד גדול, עם פוטנציאל גדול. ליזם, בעל הזכויות במקום יש את האמצעים הכספיים, ונא לא לזלזל בכך. מי שמעכב, זה משרד הביטחון. האמן לי שאין כאן אינטרס ביטחוני של המדינה. אלה קפריזות של משפטנים במערכת הביטחון. זו נקודה שבה תוכלו לעמוד לנו.

היו"ר אבי יחזקאל:

נציגי משרד הביטחון אינם פה. שנית, הדיון הוא לא ביטחוני, אלא כלכלי. נוסף לנו עוד מרכיב בשאלה למה המצב של חיפושי נפט, מציאתו והפקתו הוא קשה. הרי בכל מקרה, יימצא, על פי הגדרתך, היועץ המשפטי במערכת הביטחון שיערים קשיים. במקומות נורמליים לא קיים פקטור הביטחון, ואלצנו יש גורם ביורוקרטי, אמיתי או חצי אמיתי, שגם אליו צריך לפנות.

דוד כהן:

אני מחברת "אבנר". אני עוסק בענף חיפושי הנפט משנת 77. הייתי חבר דירקטוריון חנ"ל במשך 9 שנים, ומספר שנים שימשתי כיושב הראש שם. אחרי כן החלטתי, יחד עם דוקטור רוזנברג, להקים חברה פרטית, ולעשות זאת בלי מינויים פוליטיים.

היו"ר אבי יחזקאל:

אני יכול לומר שבזמנו היו מינויים פוליטיים לא רעים.

דוד כהן:

צריך לזכור שבמשך חמישים שנות חיפושי הנפט בארץ היו תקופות שונות. היתה תקופה ראשונה, בה לא היה עדיין חוק נפט. באו כל מיני משקיעים קטנים מחו"ל, ועשו קידוחים. מלכתחילה יש גורם אחד קובע, שמעכב את כל חיפושי הנפט בארץ, והוא החרם הערבי. צריך לשים את העובדה הזו על השולחן. עד היום החרם הערבי תקף. חברות בין-לאומיות חוששות לתת לנו שירותים, אפילו תמורת כסף מלא. יש חברות שלא מוכנות לתת שירותים. יש חברה שבשם "שומברג'ה", שהיא חברה גדולה. לקח לנו הרבה שנים עד ששכנענו אותה לעבוד בארץ, תמורת מחיר מלא. לפני זמן-מה הבאנו אונייה, של חברת בת שלה. שילמנו להם 200 אלף דולר ליום, ו "ישראלמקו" השתתפו אתנו בכך. לפני שלוש שנים לא היו מוכנים לעבוד אתנו.

דבר שני, היו תקופות - -

היו"ר אבי יחזקאל:

חברות הענק שפועלות בתחום הדלק עושים שיקולים משלהם. בין השאר - שיקולים כלכליים.

דוד כהן:

קיים גם השיקול של איום חרם הנפט הערבי, שהוא דומיננטי. חברות מסרבות לתת שירותים בעבור כסף מלא.

דבר נוסף, היתה תקופה, עד שנת 79, שמדינת ישראל התרכזה בחיפושי נפט בסיני. הנפט בסיני הביא למדינה מיליארדים של דולרים.

היו"ר אבי יחזקאל:

כאשר אתה הראתה לנו את המפה, התייחסת גם לנפט בסיני?

יחזקאל דרוקמן:

לא. הכל בתחומי מדינת ישראל.

דוד כהן:

הייתי מעורה בזה קצת. ניהלתי את המשא ומתן עם המצרים למכור להם את הפלטפורמה ב"עלמא". רק עבור זה קיבלנו 4 ורבע מיליון דולר. אני יודע מה שקרה. המדינה קיבלה מאות מיליוני דולרים דאז, במחירים של היום- כשני מיליארד דולר. לכן, חיפשו נפט איפה שהוא היה זמין יותר.

בחנ"ל עשינו - - . מכרנו את זה למצרים. הם עשו קונסציה עם חברה בשם "טוטאל" ומצאו עשרת אלפים חביות ליום, ליד ברדוויל, שזה 45 קילומטר מהשטח שלנו ושל "ישראלמקו" בים.
אליעזר זנדברג:

זה אומר - אותה שיכבה, אותו שדה?

דוד כהן:

זו תמונה שמסמנת את כל חיפושי הנפט במצרים. הגיאולוגיה שנוצרה לפני חמש שנים נעצרה בגבול הפוליטי של היום? הפוליטיקאים עוצרים בגבול הפוליטי, אבל הגיאולוגיה לא עצרה. בשטח הישראלי לא נעשה שום דבר. האם אין פה מבנים?

בעקבות סקר של חברה אנגלית עשינו סקר, ומצאנו פה 8 מבנים. עכשיו עשינו עוד דקר, ומצאנו עוד מבנים עצומים. שוקה פולקמן שכח לומר לכם שהוא מצא נפט באיכות של 47. זו איכות שהיא יותר טובה ויותר נקייה מהנפט הלובי.

שוקה פולקמן:

נפט שכמעט אפשר להכניס אותו למיכל של מכונית, ולנסוע.

דוד כהן:

הוא שכח להגיד לכם שמדובר באיכות הנפט הגבוהה ביותר.

אליעזר זנדברג:

תסביר לי בבקשה- אם המצרים מצאו שם עשרת אלפי חביות- מה זה אומר?

דוד כהן:

עליהם לא חל החרם הערבי. הם מפיקים. הם רוצים למכור לך גז ונפט במחירים גבוהים.

יחזקאל זרוקמן:

זה מעודד אותך לחפש באותן השכבות.

אלי ארום:

אני מרכז את מרכז המידע במכון הנפט. את הקידוח "מנגו" "טוטאל" נטשה, ולא המשיכה בקדיחה באזור.

היו"ר אבי יחזקאל:

בסופו של דבר אנחנו עדיין עוסקים במבנים, אבל שוב- נפט לא מוצאים.

דוד כהן:

אחרי הנסיגה מסיני ניסו לחפש שוב בסיני, ללא עזרה של כסף ממשלתי חדש, למעט עזרה להיאמר, של מענק לתקופה מסוימת. הממשלה ניצלה את עודפי הנפט ולא הזרימה כספים. אז התחילו לגייס הון בארץ. התקבלה סטיגמה שהשקעה בחיפושי נפט היא ספקולציה.

היו"ר אבי יחזקאל:

מזוב את הסטיגמה, אנו עוסקים בעובדות. היינו עם הפנים לים, היינו עם הקידוח של שנת 90, היינו עם בעיות ביטחון שמעכבות ניסיונות לחזור ולקדוח, היינו עם שלושה וחצי קידוחי עומק אמיתיים- - -

יחזקאל זרוקמן:

בשניים מהם מצאו ממצאים של ממש.

אלי רזנדברג:

גם בקידוח השלישי נמצא נפט, אך לא היה ניסיון של הפקה.

היו"ר אבי יחזקאל:

מכאן והלאה- מה צפוי לנו בעתיד בתחום חיפוש הנפט ביים?

יחזקאל דרוקמן:

המציאות היום היא של המתנה לקדיחה. יש כסף, יש מטרה מוגדרת היטב ומבטיחה מאד, ואנחנו נתקלים בקושי להרשות לאנשים האלה להביא אסדה. ההתקשרויות היום עם האסדות הן מסובכות מאד. יש פעילות מאד גדולה בשוק הנפט העולמי. האסדות תפוסות לטווח ארוך מאד של שנים עקב הפרוספריטי העצום בענף. המחירים אמנם התחילו לרדת, יש איזה פיגור של פאזה בתגובת הענף. מכל מקום, הכל היה נגמר אלמלא תקעו לנו את הקשיים הביורוקרטיים ממשרד הביטחון.

היו"ר אבי יחזקאל:

ברשותך, האם אתה יכול לומר שהיום גורמי הביטחון מהווים - - -

יחזקאל דרוקמן:

הם הגורם העיקרי המונע. יש לי מנוף מאד חזק.

אליעזר זנדברג:

אם נשים אותם בצד, לרגע- במקומות האחרים הגורם המעכב הוא משרד הביטחון?

יחזקאל דרוקמן:

כן. גם השטחים המסומנים בצבע ירוק במפה, הקרובים לחוף, שייכים ל"ישראלמקו". החלקות הרחוקות יותר, כולל זאת שמסומנת בצהוב- הן של חברת "אבנר". זה שלב קצת יותר מאוחר. הם בשלב מקדים של איתור. כאן יש בעיה אמיתית עם מערכת הביטחון.

היו"ר אבי יחזקאל:

מה שאני מציע כשלב ביניים, כיושב ראש ועדת הכלכלה, אפנה אל גורמי הביטחון ואל שר הביטחון, עם חברי, מודי זנדברג, לקבל תשובות באשר לעמדות שלהם בעניין. נרצה לדעת האם תהיינה התנגדויות צפויות. אם יש פוטנציאל, כפי שאומרים לנו, נראה לי אבסורד להערים קשיים, אלא אם יש שיקולי ביטחון.

יחזקאל דרוקמן:

תאמין לי שניתן לפתור את הבעיות בלי לפגוע באינטרסים הביטחוניים.

אליעזר זנדברג:

מה קורה בצפון?

יחזקאל דרוקמן:

זה לא הגיע בכלל למימוש.

היו"ר אבי יחזקאל:

אני מבקש ממך לפנות לוועדה בכתב בעניין הזה, כדי שאוכל לפנות לשר הביטחון, על מנת לבדוק את הקטע הזה. יכול מאד להיות שהמסקנה היא שיש פוטנציאל נפט, ומשיקולי ביטחון אמיתיים כאלה ואחרים, ביורוקרטיים ופרוצדורליים - -

אליעזר זנדברג:

בוא ונהייה זהירים, יכול להיות שזה לגיטימי.

היו"ר אבי יחזקאל:

אמרתי את זה. אמרתי שצריך לקחת את פקטור הביטחון בחשבון, אך אני רוצה לסייע בידם, ממש כמוך, וגם לסייע בידי הציבור, ולהתרשם אם השיקולים האלה אמיתיים.

אליעזר זנדברג:

האם יש עוד גורמים, מלבד הביטחון, שמעכבים או מערימים קשיים?

יחזקאל זרוקמן:

כרגע לא. לעניין הזה של מבנים שנותרו, כלומר- מטרות מוכנות לקדיחה, עם אמצעים מוכנים- לא.

אליעזר זנדברג:

ובמקומות אחרים? הזכרת שבצפון לקחת את הזיכיון חזרה. משמע- לא עשו כלום.

יחזקאל זרוקמן:

שלושת האזורים הצפוניים ביותר הם קבוצה שלא קידמה את הנושא במידה הראויה, ולכן - - -

דוד כהן:

חברת "אבנר" מתמקדת עכשיו בחיפושי נפט ביים. הנוסחה האישית שלי לחיפושי נפט, היא מורכבת: אמונה, נחישות, שותפים מתאימים- גם בין-לאומיים, כסף, ועוד פעם- כסף, מקצוענות של פענוח ההדמיה וגיאולוגיה, וטכנולוגיה. אנחנו עומדים לקדוח בעומד מים של כמעט אלף מטר. כל הטכנולוגיה לקידוחים כאלה נוצרה בברזיל רק בשנותיים האחרונות. צריך להוסיף לכל זה גם טיפת מזל.

היו"ר אבי יחזקאל:

בוא נתחיל מהסוף- צריך מזל.

דוד כהן:

כאן בארץ שיחה עם אלוהים היא שיחה מקומית. בחו"ל שיחה כזו היא long-distance, אז אפשר אולי אפשר להשיג כאן את המזל ביתר קלות. עד המזל- צריך ללכת בשלבים.

הבאנו את האנייה לעשות סקר. קודם היה קידוח בשדה-אש ב "עגור". עבדנו בשיטת המיטה החמה. עשו אימונים- לא היינו שם. תאמנו את זה עם משרד הביטחון. ניתן לעשות זאת. בים, כאשר הבאנו אנייה רק לצורך עריכת סקר סיסמי, אמרו לנו היועצים המשפטיים של משרד הביטחון: יבואו בעלי האנייה ויתנו ערבויות אישיות. זאת מכיוון שנוהל שטח-אש הוא כזה, שמי שנכנס לשטח-אש נותן ערבויות אישיות.

אליעזר זנדברג:

עבור מה?

דוד כהן:

עבור זה שהוא יפעל יפה, שיצא מתי שיורו לו, וכן הלאה. באו ואמרו לנו שבעלי האנייה יתנו ערבויות אישיות. אחרי ויכוחים רבים הם הסתפקו בערבות בנקאית. נתנו ערבות בנקאית של 150 אלף דולר, כדי שהאנייה תצא בזמן. זאת כאשר האנייה היתה רק משייטת- לא עגנה בשום נמל. לא נתנו לאנייה להגיע עד אשר לא הפקדנו ערבות. זו היתה פשרה אחרי משא ומתן ממושך.

תאר לך שיש אסדת קידוח קבועה. היא לא משייטת, ולכן היא פחות ניידת. כאן צריך תאום יתר. ניתן לעשות את התאום הזה. צריכה לבוא קריאה מהזדגים הגבוהים שייעשה התאום הזה, כדי שנוכל להביא אנייה. אנחנו מתכוונים להביא אנייה בחלק השני של שנת 98, לעשות קידוח ראשון בעקבות הסקר שעשינו בדצמבר.

היו"ר אבי יחזקאל:

כמה כסף אתה חושב שצריך עוד לגייס?

דוד כהן:

כל קידוח בים הוא בין 15 ל- 20 מיליון דולר, לפחות.

היו"ר אבי יחזקאל:

של אלף מטר?

דוד כהן:

של אלף מטר מים. אחרי כן מגיעים ל- 4,000 או 5,000 מטרים.

היו"ר אבי יחזקאל:

כמה כסף צריכים בשביל אותם 5,000 מטרים?

דוד כהן:

15 עד 20 מיליון דולר, לקידוח. לפחות. אי אפשר בקידוח ראשון, בשטח של 4,000 קילומטר מרובע לקלוע בול. בכל העולם מדברים על קידוח אחד מוצלח מתוך 13 קידוחים. האמר קדח 14 קידוחים בפרו, ורק בקידוח ה- 14 מצא נפט. אותו סיפור היה - -

היור"ר אבי יחזקאל:

אנחנו קדחנו 3 וחצי, יש לנו עוד תשעה וחצי קידוחים.

שוקה פולקמן:

בראשון מצאנו נפט. בשני, ובשלישי גם.

דוד כהן:

אצלנו היו גילויים בשיעור גבוה מאד.

היור"ר אבי יחזקאל:

האופטימיות שלכם מזכירה לי את הסרטים על מחפשי הזהב בארצות הברית. אתם אופטימיסטים ללא תקנה.

דוד כהן:

תעשיית הנפט היא התעשייה הרווחית ביותר בעולם. עובדה. לכן, "ישראלמקו" מזכורת על השקעות של עוד כ- 100 מיליון דולר. יש להם בקופה 65 מיליון. אנחנו מדברים על 100 מיליון דולר השקעות כדי לוודא מה אין ומה יש בשטחים שלנו. כל הקידוחים הם עדיין קידוחי תגלית, לא קידוחי הפקה.

אלי רוזנברג:

נקודה אחת שלא מובנת, נדמה לי, מהדיבורים פה, שבים החיפושים, ובעיקר ההפקה - שונים מאד מהחיפושים וההפקה ביבשה. ביבשה מעמידים מכונת קידוח. אם מוצאים נפט - או שצריכים לשים משאבה, או שלא, אפשר להתחיל להפיק כמעט מייד. בים זה שונה. אם מוצאים קידוח אחד שמסוגל להפיק נפט - עדיין לא ניתן להפיק, מפני שצריך מתקנים, והם לא נמצאים על המדף, והם בסדר גודל של מאות מיליוני דולרים. מזה נובע דבר נוסף - כאשר קודחים קידוח אחד במבנה, אפילו אם הוא קידוח יוצא מן הכלל, זה לא מספיק כדי להתחיל להציב את המתקנים. ההשקעה היא כל כך גבוהה - אתה צריך להוכיח על ידי קידוחים נוספים - קידוחי אימות, שאכן מצאת שזה בגודל כזה, שיצדיק את ההשקעה הגדולה.

יוסי לוי:

כל הזמן דיברו על כך שעשינו 3 וחצי קידוחים, ולא מצאנו נפט. אני רוצה לומר שבקידוחי נפט צריכים ללכת בשיטתיות, ולא להיבהל מכישלונות. מניסיון שלנו בפרוייקט עם שתי החברות הגדולות בעולם בתחום, בפרובינציה של נפט - יש לנו תוכנית עם שלושה קידוחים. הקידוח הראשון יצא יבש, ואנו הולכים עכשיו לקידוח השני. לפני כחודש אני

מקבל תוכנית לשלושה קידוחים נוספים. שאלתי למה, ואנו לי שזאת השיטה, ללכת באופן עקבי. גם אם ב- 4 או 5 קידוחים ראשוניים יהיה יבש, נלך גם אל הקידוח השישי. אסור להיבהל מכישלונות, כי בסופו של דבר יימצא הנפט.

הי"ר אבי יחזקאל:

מצוין. אני מסכים אתך. אבל - מאיפה הכסף? במדינת ישראל, גם אם נמצא נפט בקידוח ה- 13 בים, בסופו של דבר יש סיכוי סביר שנמצא. יש מבנים, הגיאולוגיה לא נעצרה בגבול מצרים- השאלה שנשארה היא שאלת הכסף.

יוסי לוי:

לנו יש כסף היום. ב "ישראלמקו" יש כ- 70 מיליון דולר. זה מספיק לשלושה עד ארבעה קידוחים. יש לנו את המשאבים לכך. אנחנו רוצים להתחיל בקידוח שהכי מעניין אותנו- בקידוח שבו נמצא נפט. אם נמצא נפט בקידוח הזה, ונפיק בצורה מסחרית, נוכל לבוא לציבור ולהראות שהצלחנו במציאת הנפט, כלומר: הבאנו תשואה לכסף שלו. באותו הרגע, כך אני מאמין, נוכל לגייס כספים נוספים להמשך הפעילות בים.

אנו חסרי יכולת להביא חברות ענק לחפש אתנו נפט. גם אם יש לנו 70 מיליון דולר, אנחנו מוכנים למכור 50 אחוז מהזכויות שלנו, רק שתבאנה חברות ענק, ושבקופה יהיו 140 מיליון דולר. במצב הזה, שחברות ענק לא באות, מהסיבות שלהן, אנחנו צריכים להמשיך בכוחות עצמנו. אנו יודעים כמה כסף יש לנו, ואנו צריכים לנצל אותו בצורה הכי נבונה.

הי"ר אבי יחזקאל:

אנו מבינים שהחרם הערבי עדיין פועל, כפי שנאמר כבר.

יוסי לוי:

אני לא רוצה להיכנס לוויכוח לגבי הנקודה הזו. משיחות בעולם אני יודע דבר אחד- אם נלך היום לבד, ונפיק 4,000 או 5,000 חביות. יהיו משלחות ויגיעו הנה. מכיוון שלא באים, הסיכון הוא גדול. אם נמצא את הנפט לבד, אין לי ספק שיבואו למרות החרם.

"ישראלמקו" ואנחנו, כלומר, הקבוצה שלנו, שכוללת את חברת הנפט הלאומית לשעבר, נמצאת היום בשלושה אזורים: בים, בים המלח- שם הסיכון הוא גדול - - -

הי"ר אבי יחזקאל:

צאו, צאו מזה.

יוסי לוי:

אנו קודחים עכשיו קידוח עמוק של 4.5 קילומטר בשפלת החוף, במבנה גדול מאד. אני מקווה שבקידוח הזה נוכל למצוא נפט.

איתן איזנברג:

חברת "רציו" עובדת ביבשה. יש לנו בקופה רק כ- 4 מיליון דולר, ויש לנו יותר פרויקטים של קידוח מאשר יכולת כספית לבצע. אנחנו חברה פרטית, שגייסה, כמו מרבית החברות כאן, תעודות השתתפות מהציבור.

נגה בן-דוד:

אנחנו מחברת "גבעות עולם". ברשותכם נציגנו ידבר באנגלית, כי הוא לא מדבר עברית.

טוביה לוטקין: (תרגום מאנגלית)

אנו חברה חדשה יחסית, של עולים חדשים. יש לנו 10 אנשי מקצוע, אותם תוכלו לראות בעמוד 7 בחוברת. יש לנו ברכה מהרבי מלובביץ'.

בעמוד 4 ו-5 תוכלו לראות את עבודות המיפוי הגיאולוגי שעשינו. בקידוח שלנו, שנקרא "נגב 2" נמצא נפט שהוא מסוג חדש ממה שנמצא עד כה.

היו"ר אבי יחזקאל: (תרגום מאנגלית)

איפה זה היה?

יחזקאל דרוקמן: (תרגום מאנגלית)

קידוח "מגד 2" היה צפונית לראש העין.

טוביה לוטקין: (תרגום מאנגלית)

התוצאות היו כדלקמן: הוכחנו שחלק מארץ ישראל משתייך למה שנקרא אזור מערכת הנפט הפליאוזואית של המזרח התיכון, כפי שמשורטט בעמוד 4. אנו גם מראים שחלק מאזור זה הוא שבר הפלמירה. חלק משבר זה מצוי בישראל. לחלק זה, שנמצא בישראל, נתנו את השם "שבר גליל". הוא חלק ממערכת הנפט הפליאוזואית. הנפט שנמצא בקידוח "מגד 2" הוא מהסוג הזה. הוא שונה לגמרי מכל נפט אחר שהתגלה בישראל.

למה לא נמצא נפט כזה בישראל לפני כן? יש לכך הסבר גיאולוגי. אם תסתכלו על השרטוט בעמוד 5 - רוב הבארות שחדרו לעומקים כאלה לא נמצאו באזור השבר, אלא בנגב.

היו"ר אבי יחזקאל: (תרגום מאנגלית)

אתה אומר שיש אזור חדש ותקווה חדשה.

טוביה לוסקין: (תרגום מאנגלית)

יש כאן אזור חדש ומקור חדש שלא היה קיים בישראל קודם, או- לא ידעו עליו. יש שם כמויות גדולות, שנקדחו במדינות השכנות לנו, שהם חלק מאותו "שבר גליל", המסומן בירוק בשרטוט. עד היום לא גילו את הפוטנציאל הזה.

בעמוד 6 למעלה יש פירוט של הערכות לגבי המאגר הזה. העניין כאן הוא למצוא את המאגרים הנכונים. עשינו הרבה עבודה, ואנו חושבים שאנו יודעים היכן כדאי לקדוח את הבאר הבאה.

היו"ר אבי יחזקאל: (תרגום מאנגלית)

האם יש לכם כספים לשם כך?

טוביה לוסקין: (תרגום מאנגלית)

אגיע לכך. הפוטנציאל הוא ביליון חביות. אני לא מדבר על קידוח ימי.

היו"ר אבי יחזקאל:

הוא גילה משהו שאתם לא יודעים?

יוסי לוי:

יודעים.

יחזקאל דרוקמן:

בוא לא נדבר על זה.

היו"ר אבי יחזקאל:

בא אדם נהדר, איש חובש כיפה, עם הרבה אמונה בלב, עם ברכה מהרב, אני מעריך ומעריך אותו שהוא גם עשה עליה לצורך העניין, והוא אומר: גילינו אזור, ולא ידעתם. מה אתה אומר על כך?

יוסי לוי:

הם עושים עבודה מצוינת.

שוקה פולקמן:

אני חושב שהם עשו עבודה טובה מאד, הממצאים מאד מעניינים, ולשטח שלהם יש פוטנציאל.

היו"ר אבי יחזקאל:

איפה אין נפט במדינה? נדמה לי שגם אצלי בסלון יכול להימצא נפט. איפה אין?

שוקה פולקמו:

באילת ובכינורת אין נפט.

טוביה לוסקין: (תרגום מאנגלית)

העלת את שאלת הכסף.

יוסי לוי:

זה מהלך חדש. כדי למצוא נפט צריך לקדוח, ללא ספק.

היו"ר אבי יחזקאל:

הם נסחרים בבורסה?

קריאה:

כן.

טוביה לוסקין: (תרגום מאנגלית)

לפני שארחיב על כך, אני רוצה לומר- יש תפיסה מוטעית בישראל. אתה יכול לראות זאת מתגובות האנשים בציבור. אנשים צוחקים ומתבדחים על נושא מציאת נפט בישראל. חוסר האמון הזה הוא בציבור, בממשלה ובקרב כל הגורמים הרשמיים. זו בעיה. איך היא משפיעה עלינו? הנושא הוא בדיחה בישראל.

השאלה הבאה היא השתתפות ממשלתית. הממשלה היא לא חלק מן העניין הזה, ברוך השם. הם צריכים היו לעודד השקעות, ואין זה כך. עידוד ההשקעות בתחום, מצד הממשלה הוא דבר חיוני למציאת נפט בארץ. הפוטנציאל קיים, ללא ספק.

היו"ר אבי יחזקאל: (תרגום מאנגלית)

עם כל הכבוד, תפקיד הממשלה יידון בשלב מאוחר יותר. אני שואל על בעיות מימון.

טוביה לוסקין: (תרגום מאנגלית)

זו הבעיה הכספית שלי.

היו"ר אבי יחזקאל: (תרגום מאנגלית)

איזה סכום נדרש לך לקידוחים באזור "שבר גליל"?

טוביה לוסקין: (תרגום מאנגלית)

אני צריך 5 מיליון דולר כדי לקדוח.

אלי ארום:

אני ממכון הנפט הישראלי, שהוא מוסד בלתי תלוי, שבו מאוגדים כל החברות שעוסקות בנפט בארץ. אני רוצה לדבר על גז, לא על נפט. זה אותו הדבר מבחינת חיפושים, קידוחים וגיאולוגיה. זה היינו הך.

היו"ר אבי יחזקאל:

סליחה אדוני, מהתחלת הדיון הפרדתי בין הנושאים, למרות שהפרדה היא מלאכותית.

אלי ארום:

בסדר. אדבר על נפט. אנחנו זקוקים לאנרגיה, ומייבאים אותה. עכשיו חושבים לייבא גז ממצרים. שר הנפט המצרי אמר לפני כמה ימים שהוא לא רואה את חידוש השיחות על גז - -

יש בארץ חברות. כל החברות שמיוצגות פה יצטרכו למצוא גז במקום נפט. יש סיכויים טובים למצוא גז בארץ, אך אין כסף. מה שוועדת הכלכלה יכולה לעשות, זה לעזור במציאת מימון. באיזו דרך ניתן לעשות זאת? למשל על ידי כך שחברת החשמל, שרצתה לייבא גז וכנראה לא תעשה זאת, תורשה להשקיע בחיפושים מהתקציב שלה. היום לא מרשים לה.

אלי רזנברג:

אם ימצא גז, ויהיו חוזים ארוכי טווח של הממשלה עם חברת החשמל, לא ברור אם אפשר יהיה לשווק אותו במדינת ישראל. היום אם אתה עושה חוזה ארוך טווח, והצינור יהיה מלא בגז ממצרים, אין לך אפשרות להכניס את הגז שלך.

היו"ר אבי יחזקאל:

בהרבה מאד מקרים, ההודעה לעיתונות היא שלפני שאתה מגיע לסימני נפט- אתה כבר מודיע שיש סימני גז. בסוף אין ולו גם חבית אחת.

נעבור לנושא הבורסה.

אלי רזנברג:

אני לא מקבל את דבריך. אנחנו, ב "נפטא" מצאנו בזמנו כמויות של גז ששווקו במשך יותר משלושים שנה.

היו"ר אבי יחזקאל:

אני מתייחס אליכם בכל הכבוד. אני מעריך את האופטימיזם שלכם. אני חושב שאנחנו לא מזלזלים.

אבקש מרונית הראל, סגנית מנכ"ל המחלקה הכלכלית בבורסה, נתונים לגבי מספר החברות הבורסאיות שעוסקות בתחום חיפושי הנפט.

רונית הראל:

גיוס כספים לחיפושי נפט מתבצע היום בעיקר על ידי שותפויות. מאחר שלשותפות יש הקלות מס, יש איזשהו עיזוד למשקיעים להשקיע בתחום הזה. יש היום 11 שותפויות שעוסקות בחיפושי נפט. חלקן בעלות אמצעים לקידוחים, וחלקן סיימו להשקיע את כל תמורת ההנפקה לפי קידוחים מתוכננים. מיעוטן הן ללא פעילות.

היו"ר אבי יחזקאל:

האם את יכולה להגדיר לי כמה מתוך 11 השותפויות הן פעילות ממש בתחום?

רונית הראל:

השותפויות מדווחות באופן שוטף על קידוחים. גם בדו"חות הכספיים. השאלה, אם הקידוח הוא קידוח לצורך סקר לעומת קידוחים אמיתיים. השאלה באיזה שלב העניין נמצא, איזה קשיים יש.

היו"ר אבי יחזקאל:

אילו כלים יש בידי הנהלת הבורסה, על מנת לבדוק מה הקשר בין הדיווח לבין הביצוע בשטח?

רונית הראל:

אנחנו לא מתעסקים בכלל בנושא איכות הדיווחים. לא של חברות ולא של שותפויות. אנו מקבלים את הדיווחים, ואם יש איזו שהיא בעיה של אי-בהירות, אנו בודקים, אבל את אמינות הדיווח של 700 חברות או שותפויות קשה לנו לבדוק.

היו"ר אבי יחזקאל:

האם את יודעת מה הרזרבות הכספיות שיש בידי כל אחת מהחברות האלה?

רונית הראל:

בדו"חות הכספיים מצוינים מה הם האמצעים הנזילים שעומדים לרשות השותפות.

היו"ר אבי יחזקאל:

את שבעת רצון מן הדיווחים שניתנים לבורסה בתחום חיפושי הנפט, או שלא התעמקתם בסוגייה הזו?

רונית הראל:

לא התעמקנו בסוגייה. יש דו"חות כספיים, וקיימת הרשות לניירות ערך, האחראית על הדיווחים. אני לא רואה שהבעיה היא בדיווחים שהשותפויות מעבירות לנו.

היו"ר אבי יחזקאל:

איך את מסבירה שיש בעיתונות הודעות ודיווחים שיוצרים ריצות מבוהלות לקנות מניות של חברות שעוסקות בחיפושי נפט?

רונית הראל:

לדעתי זה נובע לרוב מקטעי עיתונות, לאו דווקא מדיווחים של החברות. החברות מתבקשות להגיב אחר כך. אחר כך החברות מתבקשות להגיב.

איך מגיעות הידיעות לעיתונות? האם זה מהחברה? האם זה מאחרים, שמנסים להשפיע? אנחנו לא יודעים, אבל קשה לי לומר שבאופן כללי אנו רואים דיווחים לא אחראיים. יכול להיות שפה ושם יש מקרים מיוחדים.

אליעזר זנדברג:

השאלה היא עד כמה הבורסה מחייבת את החברות למסור מידע בשלבים מאד מוקדמים, על מנת להיות זהירים כלפי חובתם. אחר כך מתעוררת התופעה, שיושב הראש הפנה אליה: למען הזהירות מוציאים הודעה על משהו שהוא בחיתוליו, כי יש חובה לדווח, ולאחר מכן מתברר שזה לא בדיוק כך.

רונית הראל:

אנחנו לא אחראים על הדיווחים של החברות- לא על הדיווחים בפועל, ולא על הכללים. אחראית לכך הרשות לניירות ערך. מניסיוני בכל הקשור לדיווחים מידיים, יש קשיים גם לדווח. כאשר מגיע דיווח והוא לא ברור, אנו משתדלים לפנות לחברה ולהוסיף הסברים. אם הדיווח הוא מיותר או לא- זו האחריות של החברה. ברגע שמגיע דיווח אנו מפיצים אותו. לא קרה מקרה שהגיע דיווח ולא הפצנו אותו.

אנשי הבורסה אינם בעלי כישורים מספיקים להבין לעומק את העניינים בתחום הנפט. לכן אנו סומכים על החברה, שאם היא מצאה לנכון לדווח, אנחנו מעבירים את הדיווחים שלה.

אליעזר זנדברג:

עלו בזמנו טענות לגבי נכונות של פרטים בדיווחים.

היו"ר אבי יחזקאל:

נפנה את השאלה אל יושב ראש הרשות לניירות ערך- האם אתם מתייחסים אל דו"חות החברות הבורסאיות, שסוחרות בחיפושי נפט- לגבי מידת המיהמנות שלהם?

שמעון וייס:

מערכת הדיווח של שותפויות העוסקות בחיפוש נפט היא מערכת מגוונת, מסועפת- יותר מאשר מערכת הדיווח של שאר החברות הנסחרות. הם נדרשים לתת, כבר בשלב התשתית, תוכנית עבודה לשנה מראש, בניגוד לדרישות מחברות אחרות. הם נדרשים לתת פירוט תקציבי הרבה יותר מסועף ומורכב. הם נדרשים לתת דיווחים מידיים, בדומה לדיווחים מידיים של חברות אחרות, אם כי החומד כאן הוא הרבה יותר מורכב.

יש בהחלט קשיים בפירוש מה הוא הרגע המדויק לדיווח. מחד קיימת חובת הדיווח, ומאידך קיים העניין שאם הדיווח יהיה מוקדם ואופטימי מידי, הוא יהיה בלתי מדויק, ועלול להטעות בכיוון השני. בקטע הזה יש בהחלט קשיי דיווח לשותפויות עצמן.

הדיווחים האלה נסרקים, ובהחלט בקפדנות רבה. היושבים כאן יכולים להעיד שיש לא מעט פניות אליהם מטעם הרשות, להבהרות ולפרטים נוספים. על החלק התשקיפי אני יכול לומר שהבדיקה שלנו היא מאד יסודית ומאד קפדנית, בתחום הגילוי הנאות. אנחנו לא נכנסים לשאלות של גיאולוגיה, זה לא תחום ההתמחות שלנו, ולא התפקיד שלנו, אבל אנו בהחלט דורשים את כל הנחות היסוד. הקורא, כאדם סביר, צריך להבין על מה מבוססת התחזית וחוות הדעת.

הי"ר אבי יחזקאל:

הצרכן, רוכש המניה בבורסה מקבל מידע ראוי וסביר?

שמעון וייס:

לא אחלק ציונים, אבל אני יכול לומר כך: למשקיע הסביר יש כלים לקבל החלטת השקעה מושכלת, מבחינת האינפורמציה. בהחלט. דווקא בתחום הזה, יש מערכת דיווח מאד מסועפת, גם סטטית- דו"חות תקופתיים, וגם שוטפת. מבחינת הדיווח יש למשקיע הסביר את כל הכלים האינפורמטיביים על מנת לקבל החלטת השקעה מושכלת.

הי"ר אבי יחזקאל:

יש הנפקות צפויות בתחום? איך השוק מהבחינה הזו?

רונית הראל:

שותפויות יכולות לגייס כספים בדרך של זכויות. בשנה האחרונה, כאשר שוק ההון אפשר לגייס, היו גם הנפקות של שותפויות. בתקופה הקרובה אנו חוששים מיכולת הקליטה של השוק, בכלל בהנפקות. מטבע הדברים זה לא התחום שניתן, יחסית, להנפיק.

אליעזר זנדברג:

כאשר יש הנפקה, או גיוס הון ראשוני של שותפות שמחפשת נפט, האם הדריה שלכם יותר קפדנית? להבדיל מחברה רגילה, שבה יש מערכת של פעילות שוטפת, כאן, עיקר הפעילות המסיבית היא מהרגע שגוייס הכסף.

כאשר חברה בתחום הזה רוצה לגייס כספים - מה מידת הבדיקה שלכם לגבי תוכניות העבר ומימושן?

שמעון וייט:

הבדיקה היא כפולה. קודם כל, אחת לשנה יש חובה להתייחס לשאלת השימוש ויעוד התמורה. דהיינו, מה הובטח, ומה נעשה בפועל. אם יש סטיות נדרשים הסברים. לעתים ההסברים נוגעים למצב הרישוי, לעתים כתוצאה מלוחות זמנים, מגורמי ביטחון, ועוד פרטים מהסוג הזה. יש תמונה והסבר לפערים.

יתר על כן, כאשר השותפות באה לגיזס הון נוסף על דרך של זכויות, היא שוב חייבת להתייחס לשימושים מאז התשקיף הקודם ועד לתשקיף הנוכחי, ולהראות איך נותבו הכספים.

היו"ר אבי יחזקאל:

הדברים נשמעים מספקים בהחלט.

דוד כהן:

אני מושקע בשותפות של "אבנר", שגייסה כסף בבורסה.

היו"ר אבי יחזקאל:

כמה גייסתם, בסך הכל?

דוד כהן:

גייסנו 25 מיליון דולר. קדחנו חמישה קידוחים ברציפות, ועכשיו אנו מתמקדים בקידוחים הקיימים.

היו"ר אבי יחזקאל:

עוד מעט אחל לך הכסף.

דוד כהן:

אני מנסה לגייס כסף נוסף. אני רוצה להעיר לגבי ההתייחסות לשותפויות על ידי הבורסה והרשות לניירות ערך. אני לא אומר את הדברים בקנטור, אני עצמי הייתי חבר ברשות לניירות ערך. ההתייחסות הבסיסית שלהן לשותפות היא כאל גוף מתכלה, גוף שנוצר אד-הוק, לתוכנית פעולה קיצרת טווח, מוגדרת- ואחרי כן הוא צריך להתפרק. זו היתה הגישה. היתה מגבלת זמן של חמש או ארבע וחצי שנים, והורידו אותה. יש מגבלת שטח.

את הגיזס האחרון שעשינו, של מיליון שקל, רק כדי להכשיר את היעד של היס. עצם פעולת הגיזס הזה עלתה לנו כ- 50 או 60 אחוז מהגיזס. היינו חייבים לעשות זאת כדי לעמוד בדרישות הרשויות. יש כאן הרבה מאד מגבלות. הגיע זמן שהרשות, או הבורסה, יבינו שתהליכי חיפושי נפט הם ממושכים. צריך להתייחס אל השותפויות לא כאל גוף מתכלה, אלא כאל גוף הרבה יותר גמיש, שיעמוד בביקורת ובדרישות דיווח, אבל גם שיוכל לעמוד ולהתפתח בתנאים המשתנים.

יוסי לוי:

הוא צודק בדבריו. יכול להיות שהיתה תקופה, בה העניינים עדיין היו בחיתוליהם,
היה מצב - - -

היו"ר אבי יחזקאל:

כמה אתם גייסתם?

יוסי לוי:

אני לא זוכר. כ- 250 מיליון דולר.

היו"ר אבי יחזקאל:

ובכל זאת- עניין השותפויות הוא בעייתי?

יוסי לוי:

אתן לך דוגמה. יש כלל, ששבע שנים אחרי הגיוס האחרון, השותפות צריכה
להתפרק. מדוע?

רונית הראל:

זה כלל שלא קיים יותר.

יוסי לוי:

בתקופה של 9 חודשים, הוצאות הנהלה וכלליות, יותר גבוהות מהוצאות חיפושי
נפט, אבל ניתן - - -

רונית הראל:

אתה כתבת שהוצאות הנהלה וכלליות הן הוצאות חיפושי נפט.

יוסי לוי:

לא. בואו נתייחס לעניין הזה. אני מחכה לקידוח, ועושה את כל המאמצים, ולא
יכול לקדוח - - -

אליעזר זנדברג:

המטרה היא שלא תאסוף כסף - - -

יוסי לוי:

זיכיונות נוספים לחפש נפט אי אפשר לקבל, אלא רק באמצעות זכויות. אם השותף הכללי חושב, ומביא את זה לאסיפה הכללית, והיא מחליטה- למה אני צריך לצאת בשקיף זכויות, לדוגמה?

אין מדינה בעולם שקיימים בה דיווחים כמו שקיימים אצלנו. בדקתי את כל השווקים בארצות הברית. אף חברה לא מודיעה מתי נמצאו סימנים, או מתי מתחיל קידוח. זה לא קיים. כאשר מוצאים נפט- מודיעים, ואז הציבור יכול להעריך. אנו לא יודעים מה בדיוק לעשות. אם לא נדווח- נוכל להיות חשופים למצב של חוסר מידע. אם לא נגיד שנמצאו סימנים, ואחר כך יימצא הנפט- יבואו אלינו בטענות על הסתרת מידע. הדברים האלה לא ברורים. אין כללים. נוצר מצב שמחוסר ודאות אנו שולחים דיווח. הרושם הוא שיש יותר מידי סימנים, ואין נפט. מדוע אנו מודיעים על סימנים? כי יכול להיות מצב שגילוי סימנים יביא לגילוי נפט, ויאשימו אותנו באי-דיווח.

הי"ר אבי יחזקאל:

בסופו של דבר יש עניין של תקוות שנגוזות, וברגע מסוים, העניין התוצאתי, קרי- ממצא נפט - - -

יוסי לוי:

בגלל זה כולם צוחקים- יש סימנים ואין נפט.

רונית הראל:

בבורסה נסחרות חברות ושותפויות. לחברות יש היסטוריה ארוכה, יש זרישה לוותק פעילות, לבעלי מניות בחברות יש זכויות הצבעה, יש פקודת חברות שמסדירה עסקאות עם בעלי עניין והרבה מאד מצבים אחרים. בשותפויות יש מצב אחר, כי מגייסים כסף מן הציבור. נדרשת השקעה מינימלית של אותם בעלי עניין בשותף הכללי. השותף הכללי מקבל דמי ניהול באופן שוטף מהשותפות. זאת, בין אם היא קודחת, ובין אם לאו.

לכן, התפיסה של הבורסה היתה לאפשר את השותפויות לאיזה שהוא פרוייקט מוגדר, כדי שבעלי היחידות, שאין להם שום זכויות הצבעה, והם אינם יכולים להשפיע, כמו במקרה של חברה, יידעו בדיוק מה עומדים לעשות עם הכסף. במשך הזמן היתה הקלה בכללים. את הכללים לגבי שותפויות תיקנו לא מעט פעמים, בהתאם לדרישות של נציגי השותפויות עצמן. כיום אין מגבלות על אורך חיי השותפות בכלל. אפשר יהיה, לפי הכללים שאישר דירקטוריון הבורסה לפני מספר חודשים, להוסיף פרוייקטים בלי להוציא תשקיף. כל מה שיידרש הוא אסיפה כללית. אנו מתקנים את התקנות באופן שוטף.

הי"ר אבי יחזקאל:

את אומרת שאתם מודעים לצורך להתאים את עצמכם למצבים משתנים בתחום הזה. מהבחינה הזו- הכיוון הוא נכון. אם יש עוד בעיות, אנו עומדים, בדרך זו, לשנות.

אליעזר זנדברג:

לגבי מה שנאמר קודם על חובת הגילוי. יש לכך גם השלכות אחרות. אם אתה קורא על גילוי סימנים, יש לכך השפעות על ניירות סחירים בבורסה. אני מבין את הצורך שלכם לדעת הרבה, על מנת שלא יוסתר דבר.

איך אפשר לבנות מסננת סבירה לעניין הדיווחים? איך אפשר למתן ידיעות שהיום הן בבחינת חובה, אבל מתברר מאוחר יותר שאין מאחוריהן ממש, והן לא מהוות חומר גלם לדבר רציני בעתיד?

יוסי לוי:

אי אפשר לשקול כדאיות קנייה על ידי סימנים. אני מודיע לכם: לא צריך להודיע על סימנים.

אלי רחנברג:

צריך לאמץ את השיטה הנהוגה בעולם, שרק מודיעים על קידוח יבש או קידוח מפיץ. זה הדבר היחיד שצריך להודיע.

היו"ר אבי יחזקאל:

אני מבקש לשמוע את התייחסותו של איש הרשות לקונפליקט הזה בין הערה מינימליסטית, אבל עובדתית- לבין הערה שהיא מקסימליסטית, ויוצרת ציפיות אצל ספקולנטים.

שמעון וייס:

אין נוסחת קסם שמוצאת בדיוק את נקודת האיזון בין עודף לחוסר במידע. אין. לא בתחום החברות, לא בתחום השותפויות, ובטח לא בתחום הנפט. בדקנו את הדברים. תחום ההתמחות שלנו הוא הגילוי לציבור. אני, במקרים האלה, דווקא בשים לב לרגישות הנושאים, גם אם אני טועה, אני מעדיף שזו תהיה טעות מהסוג הראשון. קרי- עודף מידע, ולא חסר.

אפי אושעיה:

למה?

שמעון וייס:

מהסיבה שברגע שיהיה חסר במידע, יקרה דבר פשוט: ציבור המשקיעים שם פה הרבה מאד כספים. גיוס הכספים נעשה באמצעות תשקיפים, באמצעות הנפקת זכויות. אני רוצה לגבות את הציבור באינפורמציה ברמה מתקבלת על הדעת לכל אורך הדרך. חובת הדיווח לא נגמרת ברגע שיצא התשקיף. חובת הדיווח נמשכת.

הנקודה, שכל היושבים כאן מכירים אותה- כאשר יש מקרים של ספק, קיים קשר בין מזכירי השותפויות לבינינו. ניתנות תשובות, מתקיימות התייעצויות, והלכה למעשה יש בירורים.

אפי אושעיה:

בשם זכות הציבור לדעת אנו נותנים יותר מדי אינפורמציה. המשקיעים הראשונים השקיעו עוד טרם היו קידוחים. התחילו הקידוחים, וזה גורר משקיעים תמימים אחרים

לתוך המערבולת הזו, בגלל השמועות. באופן מעשי, השמועות, האמירות, ועודף הרצון הטוב עולים לאנשים תמימים אחרים הרבה מאד כסף.

אליעזר זנדברג:

הפחד הוא שיש פה סחר בחלומות יותר מאשר סחר בניירות ערך. אתה לא יכול לקבוע כללים מאד נוקשים בעניין. לפעמים דבר אחד מעיד על כיוון מאד חיובי, ודבר אחר מעיד - - -

היו"ר אבי יחזקאל:

הייתי משאיר את הקונפליקט הזה כלא-פתור. בין עודף דיווח שיוצר גלים של מסחר ספקולטיבי, לבין דיווח עובדתי - - -

הקריאה שלנו לציבור צריכה להיות לא לעשות ספקולציות מעודף דיווח. הציבור צריך להתייחס לדיווח, לקרוא ולבדוק אותו היטב.

רונית הראל:

חלק גדול מהספקולציות היו על קטעי עיתונות, ולא על דיווחים מידיים שהחברה הגישה.

היו"ר אבי יחזקאל:

את צודקת. אני מכיר מודלים בתחום הזה. יש לא מעט יחצ"נים שעוסקים בכך. אנשים עושים כסף לא רע מהודעות וחצי הודעות לעיתונות. לא מטעם הבורסה, אלא מטעם גורמים בעלי עניין.

נמצא כאן המנכ"ל לשעבר שלי, בחנ"ל, מר יואל פישר. האם יש לך מה להוסיף? בתקופה של שחל גילו הרבה מאד נפט.

יחזקאל דרוקמן:

אני מוכרח להעיר שהוא אחד השרים הטובים ביותר שהיו.

היו"ר אבי יחזקאל:

הוא שר מצטיין בכל תחום שהיה בו. אני אומר לך את זה מניסיון אישי בכל תחום שהוא עסק בו. המינויים שלו והבדיקות שלו היו טובים ביותר.

יואל פישר:

היוזמה לשינויים בחוק הנפט, לטובת המחפשים, התחילה כבר לפני 15 שנה, אם לא יותר. עד היום, העניין לא חז. לפני התנאים של היום, קורה שהפקה לא גדולה, הופכת ללא-כלכלית, בגלל התגמולים שהמדינה לוקחת, על פי חוק הנפט.

היו"ר אבי יחזקאל:

האם אתה יכול להסביר איזה תגמולים המדינה לוקחת?

יואל פישר:

המדינה לוקחת תמלוגים של 12.5%, המדינה לוקחת סכומים בגין כל דונם שאתה מחזיק בסקאלה עולה, המדינה לוקחת מס-הכנסה, ארנונה על שטח הבאר.

היו"ר אבי יחזקאל:

גם עניין הביטחון שייך למדינה.

יואל פישר:

יש כל מיני תשלומים לפני שראית אגורה אחת מחבית נפט או גז.

דוד כהן:

ההערכה היא - 50%.

יואל פישר:

אני לא אומר שלא צריך לשתף את המדינה, אבל אפשר לדחות את התשלומים, עד שההשקעה תוחזר.

היו"ר אבי יחזקאל:

על איזה סדרי גודל מדובר? מה המדינה מפסידה אם היא תוותר על זה?

יואל פישר:

התפוקה היום היא שולית. אני מדבר על יזמות. אם יש לי החלטה אם להתחיל להפיק מקידוח שנותן 5,000 או 10,000 רגל מעוקב גז ליממה, אני צריך לשקול את השיקולים הכלכליים האם כדאי לי. האם אחרי שאני מתחיל, ומשקיע בהפקה, בהנחת צנרת למקום- האם יישאר לי משהו מזה, או תוך כמה זמן אני מקבל את ההשקעה בחזרה?

היו"ר אבי יחזקאל:

אתה אומר, אם כך, שהמדינה לא מעודדת- בלשון המעטה- יזמות בחיפושי נפט וגז?

יואל פישר:

אמת.

יוסי לוי:

מדינות נפט בעולם, שם אין חוק כמו אצלנו, יש חלוקת תפוקה של 50-50. בארץ, כשאין נפט, יש חלוקת תפוקה כזו.

היו"ר אבי יחזקאל:

כלומר, עוד טרם מצאתם לוקחים לכם?

יוסי לוי:

אם אני עושה את החשבון הכלכלי, מכמת את הסיכון, ויודע שמכל חבית שאפיק אצטרך לשלם 50 אחוז מס. אני בודק את שיעור התשואה שלי, מנוכה סיכון, ואני מגיע למסקנה שהעניין לא כלכלי. אם נבטל את ה- 50 אחוז, יכול להיות שיהיה כדאי לי להשקיע בקידוח. היום לא כדאי לי.

מה קורה במדינות אחרות שמפיקות נפט? הסיכון שם הוא קטן יותר, בעוד שחלוקת התפוקה שם היא כמו במדינת ישראל.

היו"ר אבי יחזקאל:

שאלה לנציג משרד התשתיות הלאומיות- מה המדינה לוקחת, מה המדינה נותנת?

יחזקאל דרוקמן:

המדינה לוקחת 12.5% תגמולים על הפקה, שזה אחוז נמוך, יחסית, למה שנהוג בעולם על תפוקה. חוק הנפט שלנו, על אף שהוא משנת 1952, הוא חוק נפלא. הוא דורש תיקונים, כי יש דברים שהשתנו, ונדרשות התאמות. אנו עובדים על זה. קיים עניין של תמלוג מינימום. המחוקק חשב על מצב בו גומרים להפיק - שהשטח לא יוחזק ללא סיבה. בנוסף לכך- יש מס הכנסה על הכנסות.

אליעזר זנדברג:

יש גם מעין "דמי שכירות" עבור השטח.

דוד כהן:

מה עם אישור הרשיונות?

יחזקאל דרוקמן:

יש אגרה על רשיונות.

היו"ר אבי יחזקאל:

מה הכנסות המדינה מידי שנה מהדברים האלה?

יחזקאל דרוקמן:

בין מיליון לשני מיליון שקל.

היו"ר אבי יחזקאל:

זה סכום זניח.

איתן איזנברג:

תקנות מס ההכנסה חודשו לשנה אחת. אנחנו מבקשים שהם יחודשו לכמה שנים, כדי להקל עלינו.

היו"ר אבי יחזקאל:

לסיכום הדיון- בשנים האחרונות, 100 אלף החביות שמתגלות מידי שנה, מהוות מספר זניח מבחינת הצריכה. זוהי טיפה בים. אין ספק שעל פניו, כפי שמודים הממצאים הגיאולוגיים, יש פוטנציאל באזור הים. יש מבנים שניתן למצוא בהם נפט. יש חברות נוספות שיכולות להוכיח שיש אזורים נוספים בארץ, ולא בים המלח- שניתן למצוא בהם נפט. אנו פונים למשרד הביטחון ולשר הביטחון, על מנת שייתן תשובה לוועדת הכלכלה, מה האמצעים שמונעים המשך חיפושי נפט בים, מה מדיניות המשרד. בכפוף לשיקולי ביטחון הוועדה קוראת להקל על חיפושי הנפט ולאפשר חיפושים בצורה מסודרת וראויה.

מבחינתי, אנו רגועים בכל הנוגע לתחום הבורסה והרשות לניירות ערך. הדיווחים ללקוח הממוצע הם סבירים. אני קורא לצרכנים לקרוא היטב את הדו"חות, ובכל מקרה, הדברים מדווחים בצורה סבירה.

אם בחמישים השנה האחרונות לא נמצא נפט בכמויות גדולות, אני מאחל לעצמנו שבחמישים השנה הקרובות אכן הוא יימצא. אנו המחוקקים, כריאליסטים חסרי תקנה, ננסה לסייע לכם, האופטימיסטים חסרי התקנה.

תודה רבה לכולכם, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה ב- 11:00